

FINANSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 12/2000 rd

Regeringens proposition om att riksdagen skall ge sitt samtycke till att aktierna i Sonera Abp kan överlåtas

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 maj 2000 regeringens proposition om att riksdagen skall ge sitt samtycke till att aktierna i Sonera Abp kan överlåtas (RP 47/2000 rd) till finansutskottet för beredning.

Motioner

Utskottet har i samband med propositionen behandlat följande åtgärdsmotion.

— AM 26/2000 rd — Klaus Hellberg /sd m.fl.:
Utförsäljning av statens ägarandel i Sonera-koncernen Abp

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har ekonomiutskottet lämnat ett utlåtande i saken. Utlåtandet (EkUU 5/2000 rd) ingår som bilaga till betänkandet.

Beredning i delegation

Ärendet har beretts i finansutskottets skattedelegation. Trafikdelegationen har lämnat ett utlåtande i saken till skattedelegationen.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetrådet Esko Tainio, finansministeriet
- regeringsrådet Samuli Haapasalo, trafikministeriet.

Skattedelegationen har hört

- budgetrådet Esko Tainio, finansministeriet
- regeringsrådet Samuli Haapasalo, trafikministeriet
- generaldirektör Kaj-Erik Relander, Sonera Abp
- professor Jarmo Leppiniemi.

Trafikdelegationen har hört

- budgetrådet Esko Tainio, finansministeriet
- regeringsrådet Samuli Haapasalo, trafikministeriet
- verkställande direktör Aulis Salin, ordföranden för Vägtrafikförbundet Tapio Vaahtokivi och riksomfattande förtroendemannen för Metallarbetarförbundet rf Kari Vilkmann, Sonera Abp.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONEN

Propositionen

I december 1997 gav riksdagen statsrådet fullmakt att successivt och delvis privatisera Telecom Finland Ab så att staten behåller ett innehav på minst 50,1 procent i bolaget. Som ett led i privatiseringsprogrammet delades PT Finland-koncernens post- och telekommunikationer upp. Delningen trädde i kraft den 1 juli 1998.

Staten har härefter sålt aktier i Sonera Abp så att statens ägarandel i bolaget, bolagets emissionsfullmakt och andra faktorer som inverkar på innehavet medräknade, som lägst kan vara 50,1 procent. För tillfället är den omkring 53,3 procent. Hittills har staten fått omkring 40 miljarder mark i intäkter av försäljningen av Sonera.

Regeringen föreslår nu att riksdagen skall ge sitt samtycke till att staten kan avstå från sina aktier i Sonera Abp. Överlåtelsen av aktierna skall ske genom aktiebaserade köp och fusioner, försäljning, strategiska arrangemang eller andra åtgärder.

Enligt regeringen är meningen att fullmakten används för att öka och realisera värdena.

Enligt den föreliggande propositionen får staten överlåta hela sitt ägarskap i Sonera. Detta betyder inte nödvändigtvis att fullmakten kommer att utnyttjas snabbt. Tvärtom kommer staten i egenskap av ägare att ha möjlighet att reagera på många olika sätt för att säkerställa värdet på innehavet. Avsaknaden av en obegränsad fullmakt hindrar bl.a. fusioner i syfte att bilda ett nytt bolag där staten på den globala marknaden har ett tillräckligt innehav som kan förväntas öka i värde i framtiden till nytta för statsekonomi.

Åtgärdsmotionen

I åtgärdsmotionen föreslås att regeringen skall vidta åtgärder för att utverka ytterligare fullmakter för utförsäljning av statens ägarskap i Sonera Abp.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Av de orsaker som framgår av propositionens motivering och med stöd av erhållen utredning finner utskottet propositionen behövlig och angelägen. Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen.

Staten äger 53,3 procent av aktierna i Sonera Abp. Riksdagen har gett sitt samtycke till att staten får dra ner sin ägarandel till 34 procent. Enligt lagen om utövande av statens delägar rätt i vissa aktiebolag som bedriver ekonomisk verksamhet behövs riksdagens samtycke till sådana aktiearrangemang som leder till att staten förlorar sitt innehav av en kvalificerad minoritet, dvs. under en tredjedel räknat av samtliga aktier och röster i bolaget. Regeringen begär riksdagens samtycke till att gå under denna gräns.

När ekonomiutskottet behandlade fusionen av Leonia Abp utifrån regeringens proposition RP

9/2000 rd behandlade det också frågan om riksdagens medinflytande om statens ägarandel minskar mer än vad avses ovan. Enligt vad finansutskottet har erfarit utkristalliserades en sådan syn i ekonomiutskottet att regeringen de facto inte kan överlåta sina återstående ägarandelar utan riksdagens samtycke, om riksdagen klart och tydligt har slagit fast en lägre gräns. Ekonomiutskottet anförde dock inget ställningstagande i saken i sitt betänkande. I det aktuella ärendet kan redan en misstanke om att regeringen inte har möjlighet att överlåta hela ägarskapet i Sonera Abp till exempel i samband med företagsregleringar försvåra den fortsatta planeringen av eventuella framtida bolag och kan därmed enligt finansutskottet inverka på värdet av statens innehav. Av denna orsak anser finansutskottet att riksdagen nödvändigt måste ge den

föreslagna fullmakten för staten att överlåta sitt innehav.

Utvecklingen av infrastrukturen för datatrafiken spelar en allt viktigare roll när det gäller att stärka den ekonomiska tillväxten och trygga en regionalt balanserad utveckling. Utskottet anser det viktigt att medborgarna är likställda med tanke på utbudet av teletjänster oberoende av var de bor och att utvecklingen av teletjänster och en modern infrastruktur för datatrafiken garanteras också i glesbygderna.

Den strategiska betydelsen av Sonera Abps affärsverksamhet för staten har minskat. Staten har inget särskilt vägande behov av att äga ett bolag som verkar i en konkurrensutsatt omgivning. Det är i första hand placeringens värde och avkastning som är betydelsefulla. Utskottet understryker att den begärda överlåtelsefullmakten inte betyder att staten helt måste avstå från sitt innehav, även om det till exempel på grund av bolagsregleringar skulle ändra sin juridiska karaktär. Staten bör fortfarande bedriva en aktiv ägarpolitik som kan trygga värdestegringen på statens innehav.

Utskottet uppmärksammar bestämmelsen i telemarknadslagen om att det åligger statsrådet att genom sin förvaltningsverksamhet sörja för att telenät och teletjänster är tillgängliga för användare på skäliga villkor i hela landet. Statsrådet bör vid behov utöva de befogenheter som telemarknadslagen ger det.

EU:s gemenskapslagstiftning förutsätter att operatörer tillhandahåller vissa samhällsomfattande tjänster i telenätet. Begreppet samhällsomfattande tjänster är än så länge rätt snävt, men till exempel vid en förestående översyn av EU:s teleregulering kan det uppstå ett tryck på att utvidga det. Det gäller att bedöma bland annat vad som ur allas synvinkel kan anses vara en adekvat dataöverföringshastighet och kapacitet att utnyttja informationssamhällets tjänster och vilken teknik som skall tillämpas för denna produktion av samhällsomfattande tjänster. I Finland är utbudet av samhällsomfattande tjänster inte ens för tillfället bundet enbart vid fasta nät. Ett teleföretag kan tillhandahålla sådana tjänster också i mobilnät. Men då måste tjänsterna enligt vad ut-

skottet har erfaren tillhandahållas den slutliga användaren till avgifter som följer det fasta nätets taxor.

I lagstiftningen har teleföretagen påförts ett tvång att tillhandahålla tjänster inom sitt eget verksamhetsområde. Företaget kan alltså inte vägra tillhandahålla tjänster för en enda slutlig användare. Lagstiftningen gör ingen åtskillnad mellan vem som äger ett teleföretag eller ett telenät. Å andra sidan förpliktas ett teleföretag inte att tillhandahålla tjänster med förlust. Om användarpriserna ser ut att bli helt oskäliga och om teleföretagen inte kan tillhandahålla tjänster på ett ekonomiskt meningsfullt sätt, bör sådana metoder för att finansiera serviceutbudet som anges i EU-lagstiftningen i första hand införas, menar utskottet. Enligt vad utskottet har erfaren är det tillåtet att täcka kostnaderna för utbudet av samhällsomfattande tjänster genom att inrätta en fond för samhällsomfattande tjänster och att låta ett kostnadstyngt teleföretag samla medel för sina kostnader genom att ta ut gatewayavgifter av andra teleföretag.

Enligt utredning till utskottet måste Sonera-koncernens och Postkoncernens gemensamma pensionsfond delas upp, om statens ägarandel i Sonera går under 50 procent. Enligt gällande lagstiftning kan uppdelningen leda till avsevärda skattepåföljder för pensionsfonden. Utskottet anser att det är viktigt att skattefrågorna reds ut i god tid innan PT:s Pensionsfond delas. Det framhåller att avgörandena om beskattningen inte får äventyra de försäkrades pensionsskydd.

Utskottet uppmärksamgör regeringen på landets infrastruktur, näringsstruktur och behovet av att utveckla företagsamheten samt forskningen och utbildningen, som alla är ägnade att förstärka samhällsekonomin och främja sysselsättningen. Regeringen bör inom gränserna för sin budgetekonomi se till att målen uppnås. Därigenom kan också det nu aktuella avgörandet bidra till att säkerställa Finlands fortsatta utveckling som IT- och kunskapssamhälle.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande som förutsätter att regeringen säkerställer tillgången till teletjänster på lika villkor och utvecklar skyldigheten att tillhandahålla

samhällsomfattande tjänster och att alla medel som är tillåtna i Finlands telemarknadslagstiftning och därtill sådana metoder som är tillåtna i EU:s gemenskapslagstiftning vid behov anlitas för att uppnå dessa syften (*Utskottets förslag till uttalande*).

Utskottet finner det också viktigt att personallens ställning och anställningsvillkor tryggas även i fortsättningen.

Utskottet ställer sig avböjande till åtgärdsmotionen.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda och omfattande ekonomiutskottets utlåtande föreslår finansutskottet vördsamt

att riksdagen beslutar ge sitt samtycke till att staten kan överlåta sina aktier i Sonera Abp,

att åtgärdsmotion AM 26/2000 rd förkastas och

att ett uttalande godkänns (Utskottets förslag till uttalande).

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att tillgången till avancerade, snabba teletjänster säkerställs för medborgare och företag på lika villkor i hela landet och att möjligheterna att utveckla skyldigheten att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster vid behov utreds. Vidare förutsätter riksdagen att de metoder som är tillåtna enligt Finlands telemarknadslagstiftning och godkända i EU:s gemenskapslagstiftning vid behov anlitas, däribland en fond för samhällsomfattande tjänster.

Helsingfors den 14 juni 2000

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Maria Kaisa Aula /cent
vordf. Kari Rajamäki /sd
medl. Olavi Ala-Nissilä /cent
Pirjo-Riitta Antvuori /saml
Jorma Huuhtanen /cent
Seppo Kääriäinen /cent
Reijo Laitinen /sd
Hanna Markkula-Kivisilta /saml
(delvis)
Tuija Nurmi /saml
Virpa Puisto /sd
Anni Sinnemäki /gröna

Irja Tulonen /saml
Marja-Liisa Tykkyläinen /sd
Kari Uotila /vänst
Jukka Vihriälä /cent
Jorma Vokkolainen /vänst
ers. Liisa Hyssälä /cent
Ulla Juurola /sd
Bjarne Kallis /fkf
Kari Kantalainen /saml
Pekka Kuosmanen /saml (delvis)
Ulla-Maj Wideroos /sv.

Sekreterare vid behandlingen i delegationen var

utskottsrådet Arvo J. Kämppi.

EKONOMIUTSKOTTETS UTLÅTANDE 5/2000 rd

Regeringens proposition om att riksdagen skall ge sitt samtycke till att aktierna i Sonera Abp kan överlåtas

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 maj 2000 regeringens proposition om att riksdagen skall ge sitt samtycke till att aktierna i Sonera Abp kan överlåtas (RP 47/2000 rd) till finansutskottet för beredning och bestämde samtidigt att ekonomiutskottet skall lämna utlåtande i saken till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsrådet Samuli Haapasalo, trafikministeriet
- direktör Markku Tapio, handels- och industriministeriet
- verkställande direktör Aulis Salin och huvudförtroendemannen Kari Vilkmann, Sonera Abp
- verkställande direktör Pauli Heikkilä, Digita Oy
- analytikern Esa Mangelöja, Conventum Abp.

PROPOSITIONEN

Regeringen begär riksdagens samtycke till att staten vid behov helt kan överlåta sina aktier i Sonera Abp.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Staten äger 53,3 procent av aktierna i Sonera Abp. Riksdagen har gett sitt samtycke till att staten får dra ner sin ägarandel till 34 procent. Enligt lagen om utövande av statens delägar rätt i vissa aktiebolag som bedriver ekonomisk verksamhet behövs riksdagens samtycke till sådana

aktiearrangemang som leder till att staten förlorar sitt innehav av en kvalificerad minoritet, dvs. under en tredjedel räknat av samtliga aktier och röster i bolaget. Regeringen begär riksdagens samtycke till att gå under denna gräns.

Inom den affärsbransch som Sonera Abp representerar har det skett en mycket snabb utveckling i företagsregleringar och sammanslag-

ningar i ett globalt perspektiv och trenden ser ut att fortsätta under de närmaste åren. Det uppstår stora, internationella, resursstarka företagskomplex med stor kapacitet att bygga ut och utveckla sin affärsverksamhet. De företag som valt att verka i liten skala har mycket begränsade möjligheter och måste kämpa om sitt livsrum och sin självständighet.

Sonera Abp har valt att bygga sin strategi på expansion och internationalisering, vilket anses vara en riktig lösning. Finlands och Sonera Abp:s goda rykte som föregångare inom informationsteknologin återspeglas i värdet på Sonera Abp:s aktier och samtidigt också statens ägarandel. Utskottet finner det viktigt att bolagets affärsverksamhet fortsatt kan utvecklas systematiskt med hjälp av bästa tillgängliga know-how och till buds stående ekonomiska möjligheter. På detta sätt kan värdet på statens innehav ökas till gagn för statsekonomin och hela samhällsekonomin. Staten kan stegvis avstå från sitt innehav när marknadsklimatet är lämpligt eller när det behövs på grund av lovande företagsarrangemang. Detta betyder inte att staten borde avstå från sitt innehav enligt någon tidsplan.

Den strategiska betydelsen av Sonera Abp:s affärsverksamhet för staten har minskat. Staten har inget särskilt vägande behov av att äga ett bolag som verkar i en konkurrensutsatt omgivning. Det är i första hand placeringens värde och avkastning som är betydelsefulla. Befogenheterna att minska statens ägarandel gör det möjligt att utveckla bolagets affärsverksamhet genom olika arrangemang och förbättra dess konkurrensförmåga. Den nuvarande verksamhetsomgivningen kräver beredskap för snabba beslut. I annat fall kan det hända att Sonera Abp tappar sin tätposition i branschen och glider i händerna på starkare bolag. Befogenheterna förstärker förhandlingspositionerna vid eventuella före-

tagsregleringar. Också med hänsyn till marknadens attityd är det motiverat att det finns en möjlighet till ägarspridning.

Utskottet anser att en del av inkomsterna av Sonera Abp bör användas för att utveckla näringsstrukturen och företagsamheten samt för forskning och utbildning och därigenom till att förstärka samhällsekonomin och främja sysselsättningen.

Sonera Abp tillhåller lokaltelefonservice i första hand till glesbygderna i östra och norra Finland. I detta hänseende kan Sonera Abp anses fullgöra en samhällelig serviceuppgift, eftersom andra branschföretag som fungerar enligt affärsekonomiska principer inte har visat något särskilt intresse för att ta ansvar för de mindre lönsamma teletjänsterna i glesbygderna. Utskottet uppmärksammar bestämmelsen i telemarknadslagen om att det åligger statsrådet att genom sin förvaltningsverksamhet sörja för att teletjänster är tillgängliga för användare på skäliga villkor i hela landet. Statsrådet bör vid behov utöva de befogenheter som telemarknadslagen ger det.

Utskottet vill ytterligare uppmärksamma de betydande skattekonsekvenser en uppdelning av PT:s Pensionsfond kommer att ha enligt gällande lagstiftning i och med att statens ägarandel minskar under 50 procent. Det är viktigt att behovet av eventuella ändringar i lagstiftningen utreds, menar utskottet, för att oskäligen skattepåföljder skall kunna undvikas i detta fall och i eventuella likadana fall i framtiden.

Utlåtande

Ekonomiutskottet anför värdsamt som sitt utlåtande

att regeringens proposition bör godkännas.

Helsingfors den 7 juni 2000

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Leena Luhtanen /sd
vordf. Mauri Salo /cent
medl. Jouni Backman /sd
Klaus Hellberg /sd
Susanna Huovinen /sd
Mikko Immonen /vänst
Reijo Kallio /sd
Marja-Leena Kemppainen /fkf
Kalervo Kummola /saml

Pekka Kuosmanen /saml
Jari Leppä /cent
Mika Lintilä /cent
Antti Rantakangas /cent
Ola Rosendahl /sv
Juhani Sjöblom /saml
ers. Jouni Lehtimäki /saml (delvis)
Veijo Puhjo /vänst.

Sekreterare vid sammanträdet var

utskottsrådet Eelis Roikonen.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Det är rätt och riktigt att staten skapar förutsättningar för utveckling av Soneras affärsverksamhet. Ett centralt element i allt detta är statens skickliga ägarpolitik. De två första utförsäljningarna av statens aktier i Sonera har förbättrat bolagets positiva utveckling. Samtidigt har staten själv haft nytta av utvecklingen i och med att värdet på det kvarvarande innehavet har stigit högre än nivån före försäljningen.

Vidare har staten klara motiv för att minska sitt innehav i Sonera. Däremot är det inte nödvändigt i detta läge att minska ägarbefogenheterna till noll, som regeringen föreslår i sin proposition och utskottet i sitt utlåtande. Tvärtom är det nationellt sett förnuftigt att staten har kvar en

liten andel, t.ex. nio procent, i Sonera. Förväntningarna på en värdestegring i Sonera-aktierna är fortfarande höga.

Denna ägarandel på nio procent i Sonera garanterar att staten fortfarande har en plats i denna strategiskt viktiga datakommunikationsbransch som är i stark utveckling. Dessutom ger det staten bättre möjligheter att vara med och stödja framväxten av moderna datanät i hela landet.

Åsikt

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar dessa synpunkter i sitt betänkande.

Helsingfors den 7 juni 2000

Mauri Salo /cent
Marja-Leena Kemppainen /fkf
Jari Leppä /cent

Mika Lintilä /cent
Antti Rantakangas /cent

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Sonera Abp är ett mycket framgångsrikt statligt bolag som tillhandahåller samhällseliga bastjänster och som till stor del svarar för datakommunikationsnäten i hela landet. Trots att konkurrens- och marknadssituationen i denna bransch har förändrats i hög grad i takt med den nya tekniken, behövs statens styrning fortfarande för att basservicen skall vara tillgänglig till ett skäligt pris på lika villkor i alla delar av landet och för alla befolkningsgrupper.

Möjligheterna att anlägga moderna datakommunikationsnät, s.k. bredbandsnät, i hela landet måste också säkerställas.

Problemen kring dessa frågor har inte blivit tillräckligt noggrant utredda i samband med att privatiseringen av Sonera kom i gång. Telemarknadslagens bokstav och anda kräver uttryckligen att dessa frågor utreds före nya beslut för att lagens syfte skall uppnås. I telemarknadslagen sägs ju: "Det åligger statsrådet att genom sin förvaltningsverksamhet sörja för att telenät och telenätjänster är tillgängliga för användarna på skäliga villkor i hela landet."

Syftet med telemarknadslagen har varit att garantera tillgången till ett välfungerande telenät

överallt i vårt land och för alla befolkningsgrupper. Därför bör våra egna datasystem utvecklas genom beslut som fattas i eget land. Trots att Sonera är ett internationellt sett starkt bolag för utveckling av datasystem får det inte tillåtas att besluten om utveckling av våra datasystem med hjälp av detta vårt egentliga nationella redskap för utveckling av dem fattas utomlands med stöd av befogenheter för en ännu större utförsäljning, vilket den helt nyligen av fransmännen övertagna brittiska mobiltelefonoperatören Oranges köpanbud på Sonera antyder.

Regeringens begäran om ytterligare privatisering har inte heller bringat någon klarhet i personalens osäkra ställning.

Av dessa orsaker bör riksdagen inte bemyndiga regeringen att avstå från sin kvalificerade minoritet i Sonera Abp.

Åsikt

Med stöd av det ovan anförda framhåller jag

att regeringens proposition bör förkastas.

Helsingfors den 7 juni 2000

Veijo Puhjo /vänst

